

Št. 9.

Ljubljana, 1. vel. travna 1892.

XXXII. leto.

Vsebina. E. G. — Ob tristoletnici rojstva Jana Amosa Komenskega. — Vilibald Zupančič: Slav-
nostni govor. — Iz deželne zbornice kranjskega. — I. K. — Trb.: Na katerih berilih II. in III. čitanke bi se
dalo iz zdravjeslovja (higijene) poučevati in v katerem obsegu? — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Književnost.
— Listek. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica
uredništva.

Ob tristoletnici rojstva Jana Amosa Komenskega.

Govorila pri Komenskega večerni dne 19. mal. travna v ljubljanski čitalnici gđe. Viljemina Rischner.

Ob grobu tvojemu brat objemi brata,
In čustvo jedno vsakega prešini:
Ljubezni čustvo za naroda srečo,
J. Cimperman.

Mogočno zazvenite mi, glasovi,
In združite lepó se v spev vzneseni,
Kakòr se družijo morjá valovi
V besnečo moč ob vihri nevkrečeni.
Pretesni morju sivi so bregovi,
Takó pretesne danes prsi méni —
Zató med svet, vi glási, v duši skriti,
Kot v zrak se dviga órel ponositi!

Slavi se dan, človeštvu praznik krasen,
Kakòršnega še redko je imelo;
Od severa prihaja klik nam glasen,
Odziva spev na jugu mu veselo;
Na jutru rod, in svet večéra jasen,
Ljubezni čustvo je obá prevzelo,
Ljubezni čustvo, da se mož proslavi,
Da v njem se večni mu pomnik postavi.

Res, mož! — Kar jih živelo kdàj na sveti,
Srcé najblažje njemu vedno bilo:

Umèl je on, kaj pravi se živeti,
 Da kaj sadú življenje bi rodilo;
 Po vzvišenem prestal ni hrepeneti,
 Čeprav ga mnogo je pušic ranilo;
 Da drugim srečo in blagost poveča,
 To bila rádost mu, to bila sreča.

Res, mož! — Ubožna mati ga povila,
 Jedino je od nje prejel — življenje;
 Kal v srci, ki nebesa jo vsadila,
 Po trudu njega, čaka je vstajenje!
 Preplašila ga ni viharjev sila,
 Omajalo ga v delu ni mučenje;
 Načelom blagim vedno zvesto služil,
 Ljubezen je s sočutjem v duši družil.

Res, mož! — Igralo ž njim nezgod valovje,
 Ko z nami čarobno igrajo sánje:
 Pregnan ostavil slavno je domovje,
 Ki živel je v ljubezni vroči zánje.
 Užaljen čez obmejno šel gorovje —
 A molil je, da rasi blagostánje,
 In sreča sveti dragi domovini,
 Do nje ljubezen vsakega prešine!

Kaj storil vrli mož, nam dobro znano,
 Ko beremo sloveča njega dela:
 Podal je dece nežnim srcem hrano —
 Ob nji veselo, vzorno bo živela;
 Možu se truditi je neprestano,
 Opravljal žena posel svoj vesela —
 Resnično: on človeštvu bil učitelj,
 Omihe, vede splošne on stvaritelj!

Let trikrat sto! — Umrlo mož brez broja,
 Ko zvezda žitja njih se utrnila,
 Ugasnil žar jim solnčnega je soja,
 Noč temna njih imena je zakrila.
 V pravljici le, ki dela v krila svoja
 Imena njih, bo slava jim živela,
 V pravljici, dókler noč je ne odene,
 Ko cvet, ki v noči pomladánji vene.

A ti živiš! — Od roda in do roda
 Prehaja v boji pridobljena slava.
 Popel si do nebeškega se svoda,
 Nad zemljo širno duh tvoj večni plava.

Vsa dela neizcrpna so posoda,
Ki polni, kiti jo ljubezen prava.
Po ukih teh smo žiti se učili,
Po njih zanamci pozni bodo žili.

Odpri se grob, ki mu ostanke krije,
Za danes žitje njemu se ponovi,
Da venec se ob čelo mu povije,
Ki stekli zemlje vsi so ga rodovi!
Njegova zvezda, glej, na nebu sije,
Iz groba v mrak polnočni vrô glasovi:
„Ko jaz vsak žij, živeti druge uči —
In moj spomin ostal bo v večni luči!“ —

E. G.

Slavnostni govor

pri Komenskega večeru dne 19. maj, travna v ljubljanski čitalnici. Govoril profesor Vilibald Zupancič.

Slavni zbor!
Častiti udje Slovenskega učiteljskega društva!

Ako se ozremo v zadnja desetletja, ne bomo lahko našli imena, katero bi se tako slavilo ne samo v učiteljskih krogih, ampak po vsem izobraženem svetu, kakor je to ime Jana Amosa Komenskega, slavnega pedagoga, utemeljitelja sedanje ljudske šole in novejših učiteljskih umetnosti. Slovensko učiteljsko društvo je skoro med zadnjimi, ki spolnjuje to dolžnost, potem ko so že neštivilna društva, korporacije, mesta in dežele v celi Evropi in izven Evrope praznovali 300letnico rojstva tega velikega moža.

Res je, da je naidušenje najvišje vzklopelo v domovini Komenskega, med njegovimi najbližnjimi rojaki, potem pa v protestantskih deželah, posebno na Nizozemskem med somišljeniki Komenskega v verskih rečeh.

Ako slovenski učitelji tudi stopijo v kolo častilcev Komenskega, moža svetovnega pomena, se pa nikakor ne mislijo odpovedati svoji od očetov podedovani katoliški veri in avstrijskemu patrijotizmu, in nimajo v mislih Komenskega kot zadnjega škofa jednote čeških bratov, ali kot protestantskega teologa, kateri je crpil svoje

verske in politične nazore na protestantskih nemških vseučiliščih, ampak slovenski učitelji ga slavijo kot jednega najprvih pedagogov in učiteljev vseh časov, kot utemeljitelja ljudske šole; oni ga slavé kot odličnega sorodnega Slovana in ob jednem kot ljubitelja vseh narodov in vsega človečanstva. Mi bomo obžalovali njegovo žalostno usodo, katera ga je tirala skoraj po vsi Evropi, mi bomo tudi občudovali njegove osobne lastnosti, njegovo neumorno žilavo delavnost, njegovo globoko udanost v voljo božjo in neugasljivo ljubezen do domovine.

Ako pogledamo stanje Evrope pred 300 leti, nahajamo na jedni strani protestantsko idejo, katera je na vrhunec svoje zmage dospela leta 1555. za časa Avgustanskega miru in si podvrgla vso severno in srednjo Evropo; na drugi strani katoliško idejo, katera se je sovražnici krepko v bran postavila, in tudi velik del zgubljenega sveta nazaj pridobila. Ta doba je doba protireformacije iz 30letne vojske. Protireformacija v avstrijskih deželah, ki so bile razdeljene med tri sinove cesarja Ferdinanda I. leta 1564., imela je ta uspeh, da se je v njih katoliški duh zopet oživel. Samo v čeških deželah se je reformacija veliko bolj ukoreninila, ker je našla v utra-